

Svět bez kabelů

PŘÍTOMNÁ válka světová, jakoliv znamená strašlivé utrpení pro celé národy, zničení práce několika generací a nenahraditelné ztráty na lidských životech, nebude úplně bez užítka pro lidstvo, neboť v průběhu obrovitého tohoto zápasu došlo k zdokonalení různých vynálezů a objevení nových, jež pro lidstvo budoucnosti budou mít velkou cenu. V nedávných dnech prošla časopisy zpráva, že v jiskrové telegrafii došlo k takovému vývoji, že po válečné kabely ukáží se naprosto zbytečností a bude jich používáno stále méně s ohledem na velký náklad, který jich udržování si vyžaduje. Jiskrová telegrafie zaujme místo kabelů. Rusko a Německo dorozumívají se nyní s ostatním světem většinou prostřednictvím jiskrové telegrafie, jsouc od kabelů odříznuty. Kabely, spojující svět s Německem, byly, jak známo, přerušeny hned na počátku války a s Ruskem po té, kdy Němci zahájili své operace ve Finsku. Bude zajímavo povědět si při této příležitosti něco o světových kabelech a jakou důležitou roli hrály v minulosti.

Když roku 1866 se podařilo položit podmořský kabel mezi Irskem a Novým Foundlandem, byly v následujících letech výhradně hospodářské zájmy rozhodující pro další kladení světových kabelových sítí. Cíle obchodní styky mezi Starým a Novým světem vyžadovaly stále rychlejší výměny zpráv a vznikala nejdříve mezi Evropou a severní Amerikou jedna kabelová linka za druhou. Stavěly se ohybové obchodní státy, ležící nejbližší oceánu, tedy Anglie, Francie a Spojené Státy. Teprve později se přidružila k tomu i politická, koloniální a strategická hlediska, a přiměla Německo, jako poslední velkých stát, aby stavělo vlastní kabel, neodvislý od ciziny. Z patnácti linií, spojujících Evropu s pevninou severo-americkou, má Německo dvě linky, které jsou v činnosti od roku 1900 a 1904. Tyto linky neběží přímo, nýbrž od Emdenu číni okliku přes Azory a odtud vedou přímo do obchodní metropole New Yorku, kdežto všechny ostatní linky vedou na ostrovy, které leží před pevninou a potřebují tudíž ještě pomocného kabelu až do Nového Yorku. Obě linky byly, jak výše pověděno, Angličany přerušeny. Z anglických linií vedou čtyři nejstarší od Valentie v Irsku do Haarts-Contentu na Novém Foundlandě a protínají tudíž oceán na oněch místech, kde Evropa a Amerika jsou sobě nejbližší. Ničméně jsou tyto kabely přece 2,485 mil dlouhé. Další anglická linka je jižně odtud a táhne se od Ballins Kellig v Irsku do hlavního města Halifaxu, na ostrově Nové Skotsko. Ještě dále jižně jsou dvě linky kabelové, běžící od Sennen Cove v Irsku do Canso v Novém Skotsku. Tyto kabely patří jistě americké společnosti. Majitelé těchto linií tvoří tak zvaný "pool," který spolů s oběma francouzskými liniemi, vycházejícími z Brestu, z nichž jedna končí u Cap Code na pevnině americké, ovládá nyní veškeré zpravodajství z Evropy do severní Ameriky. V době mírové pracuje síce americká Commercial Cable Co., obchodní kabelová společnost, se svými pěti atlantickými liniemi společně s německo-atlantickou telegrafní společností. Ale nyní mohou také i její linky dopravovat dále je francouzské a anglické válečné zprávy, neboť čtyři její kabely jdou z Canso do Irska a Anglie, odkud jsou dále řízeny do Francie, kdežto pátý drát jde oklikou přes Azory a končí u Waterville v Irsku. Žádná linka nedotýká se tudíž území německého.

Skoro veškeré ostatní kabelové styky světové, nepočítaje menší linky v moři Středozemním a Baltickém, je v rukou anglických. Velký kabel společnosti Western Telegraph Co. vede přes Madeiru a ostrovy Capverdské do brasílského přístavu Pernambuco, kde se dělí a jako pavoučí síť obepíná východní pobřeží jižní Ameriky. Jemu napomáhá francouzská linka, vedoucí rovněž do Pernambuco. Také celá Afrika je obklopena

kabely anglickými. Na západním pobřeží jde drát z ostrovů Capverdských přes britické osady Ascunceion a Sv. Helenu přímo na Mys Dobré Naděje, kdežto druhý kabel vine se podél pobřeží od přístavu k přístavu. Zde je jediné místo, kde Německo pokusilo se zlomit anglický monopol kabelový, položivši kamel z Emdenu přes Teneriffu do neutrální černošské republiky Liberie, odkudž jde jeden drát přes oceán do Pernambuca, ale druhý drát podél afrického pobřeží přes bývalé německé osady Togo a Kamerun do Svakopmundu v německé jihozápadní Africe. Tato linka také byla od Angličanů přerušena.

Z afrického východního pobřeží jdou pak linky dále do Asie a Austrálie, jedna jako pokračování kabelu moře Středozemního, vedoucího přes Gibraltar do Alexandrie, z Rudého moře přes Aden do Bombaje; druhá linka jde ze Zanzibaru přes Seychelly do Ceylonu a třetí linka téměř souběžná z Natalu přes Mauritius na ostrově Kellingovy, odkudž jeden drát vede přes ostrovy holandské Indie podél čínského pobřeží až do Šanghaje, kdežto druhý drát jde do Austrálie. Zvláštní spojení je ještě mezi Indií a Australií. Jednu cestu do Indie mohli arci Němci Angličanům uzavřít, a to je linka v moři Severním, Německem, Ruskem do Teheranu vedoucí podzemní kabel, který teprve u Bušuru v zálivu Perského vede jako mořský kabel do Indie.

V Tichém oceánu sprostředkují dopravu zpráv dvě velké linky. — Jedna linka, britická, vede od Vancouveru přes ostrovy Fanningovy a Fidži na ostrovy Norfolkské, kde dělí se v linku australskou a novozélandskou. Je příznačné, že tento kabel dotýká se jen osad anglických a májí důležité ostrovy sandwichejské, ačkoli stává se tím nevýnosným. Americká linka běží na protějšku od San Franciska přes Honolulu a ostrovy Midwayské na Mariany do Manily. Na ostrově Guam má připojení na kabel, patří německo-holandské společnosti, nyní zničený.

PERSIE — ZEMĚ STARÉ KULTURY

Persie, jakkoliv přímo sama na současnou válečnou nepodílí, přece stala se jevištěm bouře válečné a stojí každé chvíle v popředí světového zájmu. Boje na území říše perské zvláště v prvním období válečném byly značné, od shroucení se Ruska však dochází tu k bojům hlavně nepravidelných rot vojenských, které v mnohých případech vedou drobnou válku na svou vlastní pěst. O Persii vyvolán byl v posledních dnech ve Spojených Státech nový zájem s ohledem na vyplnění amerického konsulu a americké misionářské nemocnice v Tabrizu tureckými vojáky. Američané většinou přehlíželi z tohoto města před příchodem Turků a nalézají se nyní v Teheranu asi 400 mil dále. Vláda Spojených Států poslala turecké vládnou, žádající za vysvětlení této události, do této chvíle však žádná odpověď od Vysoké Porty nedošla.

Persie — země prastaré kultury, vlast slavných básníků, dávno již patří ve světě mezi země, jež mají jen historii a žádnou přítomnost. Dávna kultura klesla v barbarství a slavná sláva zmizela beze stopy v dělní koloniální politiky evropských velmocí; pro světovou širokou veřejnost dávno už není Peršanů a perské říše. Až světová válka, jež nechce, zdá se, nechat jediného koutu na světě v klidu, staví svět znovu na okraji prastarý národ a jeho zemi, o jejíž minulosti ví v světě každé dítě a o jejíž přítomnosti neví ani o jejíž spěšnosti neví ani o její spěšnosti. Je válečnicko-turecké počítalo se také s Persií a Turci slihovali si vydatnou pomoc z této země.

Ve svých očekáváních byli ale zklamáni. Persie nejenom že se nepostavila na stranu Turků, ale spíše jevila sklon k Rusům a spojencům. Jak bude v budoucnosti, těžko nyní říci, ježto o vliv v Persii sveden bude zápas mezi Německem a Anglií. Již před válkou do-

šlo k dohodě o rozdělení zájmové sféry mezi Anglií a Ruskem. Dohoda tato ovšem neplatila by, kdyby bolševici se udrželi při moci, ale může být obnovena po válce, bude-li v čelo Ruska postavena vláda rozumná.

V září 1912 radili se o Persii Grey se Sazonovem. O čem se radili a jak se uradili na své schůzce na zámku Balmoralu ve Skotsku, zůstalo pro svět tajemstvím až na naše dny, ale ve světle událostí, jež následovaly, není těžko dnes dohadovat se směru i smyslu těchto ujednání. V Balmoralu byla pravděpodobně dovršena dohoda anglo-ruská a tu asi zpečetěna trojdohoda a dojednání její plány pro případ války. Anglo-ruské soupeřství v Persii bylo jednou z hlavních překážek obličející politiky Eduardovy a Delcaesovy a v Balmoralu byla tato překážka odstraněna. Tu asi povolil Grey ruské touze po otevřeném moři a slibil Rusku volnou cestu k Perskému zálivu a tím přístup do Atlantického oceánu. Až roku 1912 Rusové s Angličany v Persii soupeřili, třebaš mělo soupeřství to ráz jen diplomatický a jeho různé fáse končily smlouvami. Od roku 1907, kdy byla uzavřena rusko-anglická smlouva zaručující neporušenost Persie, ale — a to bylo hlavní a opravdovější — rozdělení sféry ruského a anglického vlivu v Persii, postupovala anglická a ruská diplomacie v Persii společně a intervence každé z těchto velmocí byla předem souhlasem velmocí druhých. Ale takový společný postup bývá v mezinárodní politice častěji důkazem vzájemné nedůvě-

ry než skutečné vnitřní shody a veřejné mínění anglické i ruské hetajilo v této věci nikdy pravý stav věcí.

Rusko chtělo již jednou skončit tuto trapnou kapitolu svého soupeření s Anglií a navrhlo rozdělení Persie mezi Rusko a Anglii, Anglie však tento návrh odmítla. Je-li význam Persie pro Rusko v přístupu do Atlantického oceánu, pro Anglii je Persie důležitá jen jako sousedství Indie a pro anglickou politiku mělo větší cenu, mít mezi Indií a Ruskem nárazníkový stát, než zmoenit se jižní Persie a nechat za to Rusko pevně se usadit v Persii severní. Toto stanovisko anglické politiky, jak vidět, dlouho neobstálo. Anglie nemohla držet dále všechny své soupeře v těch mezích, které se jí jevíly zárukou její bezpečnosti. Nemohla zůstat v cestě Rusku a jeho úsilí o přístup k volnému moři, nechtěla-li ustoupit svému mladšímu soupeři — Německu. Pokládá Německo za soupeře nebezpečnějšího a a proto ustoupila soku druhému a spojila se s ním. Mimo to stávalo se Německo nepřijímajícím Anglii i Rusku také v Persii. Ve zmíněné anglo-ruské smlouvě z roku 1907 byla prohlášena pro Persii vůči oběma všem státní politika "otevřených dveří," ale Německo užívalo těchto otevřených dveří energičtěji a podnikavěji, než bylo zvláště anglickému obchodu milo a proto jakýchkoli politických tendencí stávalo se tu Angličanům i Rusům vážným konkurentem obchodním. Smlouva německo-ruská z roku 1911, kterou se tyto státy dohodly o pobočné trati k bagdádské dráze a o bagdádské

dráze vůbec, vykládala se v Berlíně i v Petrohradě jako vyloučení jakýchkoli příštích rozporů mezi Německem a Ruskem v této oblasti a také přímý zisk pro obě strany, ale ruská politika cítila ve skutečnosti tuto smlouvu jako svůj neúspěch. Německý tlak již stě perskou dohodu anglo-ruskou značně usnadnil.

Bez vlivu, třeba ne bez účasti bylo v tomto soupeření o Persii Turecko. Soused s Persií a zasáhlo nesečtněkrát moeně do jejích osudů. Na kolbišti rusko-anglickém nebylo však pro oslablou tureckou říši místa. Nekonečné vnitřní boje a zmatky v Turcii natily Turecko častěji k vojenským operacím na perské hranici, po Persii samé však, kdysi nad jiné důležitě zemi púlměsíce, nemohlo ruku vztáhnouti.

Ke své škodě Turci nedovedli si získat Peršany dřív, ačkoli k tomu měli mnoho příležitostí. Šiitové, kteří tvoří obrovskou většinu perského obyvatelstva, nepokládají se mezi pravověrnými mohamedány ani za věřící a Turci s touto sektou vždy podle toho jednali. — Mimo to viděli Peršané, psůni na starou svou kulturu a vášnivě mlající svůj bohatý a podivuhodně vypěstěný jazyk, v Turcích vždy barbara a cizince. K tomu přistupuje ještě rozdílnost perského obyvatelstva na přecitělné kmeny, rozdíle se pývodem i způsobem života — mnohá z těchto kmenů jsou kočovné — a znešťavené nad to neustálými politickými boji, jiná ani do dnešních dnů není v Persii konec.

Zdá se být téměř jisto, že Turci nepodaří se jako nástrojem

noeí do statků, aby žebrali o potraviny. Zemědělství zaměstnané jsou lákání vysokými odměnami, aby zrazovali tyto lesní upřehlíky. I jejich ženy v domovech jsou stříleny při nejmenší zámince.

Sněm zmocnil se všech papírových peněz, vydaných "rudou" vládou. Městská vláda slibila nahradit skutečné peníze, ale není žádných známek, že dodrží slib svůj. Útoky časopisů na spojenece objevují se neustále na celých místech. Jsou nad vši pochybu inspirovány vládou. Přední vládní orgán, Havudstadtbladet, řídí tyto kampaň. Jest málo vládních časopisů, které by nelicily Ameriku jako nepřítel Finska. Jestliže některá zvláště hrubá lež jest vračena, následuje hned celá řada jiných obvinění, ve kterých se spojenecům vytýkají pokusy o revoluci a zodpovědnost za intriky. Ve Švédsku panuje značná zvědavost vzhledem k tomu, co spočívá za návratem generála Mannerheima z Finska do Švédska před několika dny. Není jisté přetelem bolševiků, ale jest stejně proti germanisaci Finska. Co potřebují především ony finské strany, které jsou proti monarchii, jest silný populární výdeje, a není nikterak vyloučeno, že Mannerheim jest určen k převzetí této role. Vnucení monarchistické ideje národu ukazuje se být nadmíru nesnadnou prospeš, jakkoli vášnivá politická kampaň v jejím zájmu jest vedena. Neschází známek, že byli zámyslně persekvují červené, aby vystrašili veřejné mínění, a dohnali je k podporování monarchie jakožto jedině záruky proti nové revoluci. Republikáni, na druhé

válce staly se i případy, kdy tento amulet zachránil vojáku život, jelikož koule odrazila se od kovu. Dva vojáci, kteří bojovali ve východním Prusku, ukazovali pyšně svoje tlusté notýsky provrtané kulemi. Jeden zápasník byl zasažen dokonce dvěma kulemi. Jistý záložník vyvážil síce zdraví, ale přece truchlil nad ztrátou své věrné dýmky, která byla rodinnou památkou a skoro sto let chována v rodině. Nepřátelská kule mu ji úplně roztránila. Někdy také zachránila vojáku život jeho ještivost. Také jistý dobrovolník vzal s sebou niklovou lahvičku s kolínskou vodou, od níž se odrazila kule a jiný voják děkoval, za záchranu svého života pilníčku na nehty, který mu prokazal tutěž službu. Podivným způsobem byl zachráněn jistý Pomočan. Měl síce tobolku, kterou nosil pečlivě pověšenou na krku, ale tato tobolka byla jen pro parádu, poněvadž byla prázdná. Kamarádi si ho dobírali a proto naplnil voják onu tobolku knoflíky, které uřezal nějakému padlému. A již nazítří odrazila se nepřátelská kule od těchto fórových "peněz."

DĚJINY PEČETI A PEČETĚNÍ

Za našich dnů již pečetění obyčejných dopisů vyšlo ze zvyku a z módy. Pečetí užívá se jen ve zvláště důležitých případech, tak k uzavírání peněžních a rekomandovaných zásek, k uzavírání místností neb skříní cestou soudní, jednání se na příklad o to, aby v jisté době z určitého místa nemohlo být nikdo odstraněno a podob. V lidové mluvě zachoval se tento zvyk ještě tím, že posud si lidé svěrují vážná sdělení "pod pečeti hlubokého tajemství," kterážto pečeti však zpravidla bývá málo platná.

Uzavírání dopisů, zpráv atd. pečetí je již prastarý zvykem, o němž dovidáme se již z bible. — Známá jest, že Faraó daroval Josefu Egyptskému svůj pečetní prsten, že slavný král Peršanů Darius dal zapečetit chrám v Babyloně, a j.

Dokud psalo se — před vynalezením papíru — na pergamenu, nebylo zvykem dopisy a akta skládati; stáčeli je ve svitky čili rolle. Takový svitek protažen byl šňůrkou a konce jeho svázaný a pečeti připevněny, aby nikdo, bez patřičného poškození pečeti nemohl je odstranit a do rolle nahlédnouti.

K hotovení pečeti užíváno bylo různých látek, z nichž ovšem nejvzácnější bylo zlato, jehož užívali králové a knížata k uzavírání obzvláště důležitých listin. Pečeť, jež mívala tvar koláče nebo púlměsíce, hvězdy nebo i srdce, jmenovala se "bullou." Nám známa jest "zlatá bulla" císaře Karla Čtvrtého. — Také stříbra bylo užíváno hojně, zejména u dvora maltanských sultánů, v řádu maltanských rytířů atd. — Papežové, patriarchové cařihradští a mnozí němečtí panovníci užívali olova. Teprve později přinesli Portugalci z Východní Indie pečetní vosk, jehož užívání u nás velmi se rozšířilo a vytlačilo namnoze užívání oplatek, pečeti z pryskyřice a j.

Velikost pečeti bývala různá. — Čím větší pán, tím větší pečeť — ovšem, když se jednalo o vše důležité, neboť na prosté dopisy mívávali ode dávna pečeti menší. Za to ostatní pečeti na důležitá akta, patenty atd. bývaly jako pořádný taif — až patnáct i osmnáct centimetrů v průměru a byly-li ze zlata nebo stříbra, měly ovšem samy o sobě slušnou cenu.

Podávaly-li čétné osoby panovníku, sněmu nebo pod, nějakou žádost, opatřovaly ji svými pečeti, to jest otisky svých znaků. Je známo, že protest, který podali čeští pánové církevnímu sněmu kostnickému proti upálení Mistra Jana Husi, opatřen byl více než třemi sty pečeti.

ZÁCHRANCI ŽIVOTA

Jak častokrát i nepatrná věc může člověku zachránit život, o tom čteme nyní hojně příkladů. — Osoby, které zabývají se raněnými, vypravují, jak mnohý raněný vyvázl životem jenom pozoruhodnou náhodou, a že i nejmenší a ty nejružnější předměty byly záchranci života. Četné jsou případy, kdy pouzdra na cigarety a krabičky na doutníky zadržely kouli. Také kapsní hodinky již v mnohých případech zabránily poranění a mnohý voják děkuje za ochranu svého života okolnosti, že zastrčil do náprsní kapsy peněz. Několik raněných z bitvy u Sosnové Hory ukazovalo kuli prostřešený fímenem turistů, který zabránil, aby kule vnikla do těla, anebo při nejmenším oslabil její sílu. U jednoho vojáka bylo v turistě se nalézající kněžské nádobí úplně rozbito třískou granátu, ale voják sám odnesl to pouze leknetím. Jedna kule zachytila se také do skřínky se šicími potřebami, kterou starostlivá matka dala svému synu na cestu, aby si mohl spravovat uniformu. Koule prorazila víko a byla potom nalezena mezi knoflíky a nitěmi ve skřínce. Němečtí vojáci nosí někdy na krku nějaký amulet. Také v nynější

TABRIZ V PERSII, KDE TURCI NAPADLI AMERICKÝ KONSULÁT.

Německa získati v Persii vliv a moc, přes to, že jeden soupeř — Rusko — aspoň na dobu přítomnou byl odstraněn. Anglie těší se v Persii, jak všechno tomu nasvědčuje, větší důvěře než turecko-němečtí spojenci a jistě bů tu i nyní nad svým zájmu a je pohotova je obhájit. Německo asi marně si na Persii brouší zuby.

FINSKU HROZÍ VÝBUCH KAŽDÝM OKAMŽIKEM

Na venek zdá se být Finsko klidné, ale ve skutečnosti jest země třídílná, ježto nejtrpčivější třídílní neváží převládá. Přemožení revolucionáři, nyní větší političtí odsouzení, jsou záchranci života. Četné jsou případy, kdy pouzdra na cigarety a krabičky na doutníky zadržely kouli. Také kapsní hodinky již v mnohých případech zabránily poranění a mnohý voják děkuje za ochranu svého života okolnosti, že zastrčil do náprsní kapsy peněz. Několik raněných z bitvy u Sosnové Hory ukazovalo kuli prostřešený fímenem turistů, který zabránil, aby kule vnikla do těla, anebo při nejmenším oslabil její sílu. U jednoho vojáka bylo v turistě se nalézající kněžské nádobí úplně rozbito třískou granátu, ale voják sám odnesl to pouze leknetím. Jedna kule zachytila se také do skřínky se šicími potřebami, kterou starostlivá matka dala svému synu na cestu, aby si mohl spravovat uniformu. Koule prorazila víko a byla potom nalezena mezi knoflíky a nitěmi ve skřínce. Němečtí vojáci nosí někdy na krku nějaký amulet. Také v nynější